

■ *Sharp power* Chin - nowe wyzwanie dla Zachodu

Tomasz Morozowski

Terminem *sharp power* (ostra siła) określa się w dyskursie publicznym wzrastające wpływy Chińskiej Republiki Ludowej i Federacji Rosyjskiej w sferze: politycznej, akademickiej, medialnej, eksperckiej i kultury w państwach demokratycznych. Chodzi o oddziaływanie na przebieg i treść debaty publicznej w tych państwach oraz promowanie narracji zgodnej z interesem Rosji i Chin. W przypadku Chin działania te – obok Inicjatywy Pasa i Szlaku – stanowią integralną część chińskiej strategii globalnej, przedstawianej jako model alternatywny wobec zachodniej liberalnej demokracji.

Termin *sharp power* wprowadzili autorzy raportu pt. „Sharp Power. Rising Authoritarian Influence”, powstałego w amerykańskim think tanku National Endowment for Democracy (NED). *Sharp power* to elementy aktywności zagranicznej państwa wykraczające poza siłę miękką (*soft power*), która zgodnie z oryginalną definicją J. S. Nye’a bazuje na atrakcyjności polityki czy kultury danego państwa i określa jego potencjał do pozyskiwania sojuszników i nakłaniania ich do określonych, korzystnych dla siebie działań bez stosowania środków przymusu. Jednocześnie *sharp power* nie należy mylić z siłą twardą (*hard power*), o której stanowi potęga militarna i gospodarcza danego państwa.

Narzędzia *sharp power* są ukierunkowane na rozproszenie uwagi, dezorientowanie, manipulację informacjami, infiltrację środowisk politycznych i informacyjnych w innych państwach. *Sharp power* polega na „wpływanu na wpływających” (*influencing the influencers*). Rozbudowa wpływów w dziedzinach, które kształtują postrzeganie świata przez dane społeczeństwo, pozwala zmieniać przekaz na temat polityki państwa stosującego *sharp power*, poprawiać jej wizerunek i postulować jej akceptację.

Redakcja:

Radosław Grodzki

Jacek Kubera

(redaktor naczelny)

Piotr Kubiak

Krzysztof Malinowski

Korekta:

Hanna Różanek

Nr 370/2018

04.12.18

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne

także dzięki:

NEWSLETTER IZ

FACEBOOK

SCRIBD

LINKEDIN

TWITTER

Sharp power Chin w zachodniej debacie publicznej

Określenie *sharp power* w odniesieniu do działań Chin pojawiło się w debacie publicznej w Stanach Zjednoczonych i Europie po publikacji raportu NED. „Ostrej sile” Chin poświęcono artykuły w prasie zagranicznej i polskiej (m.in. „The Economist” 14.12.2017; „Financial Times” 16.02.2018, 2.07.2018 i 9.07.2018; „Frankfurter Allgemeine Zeitung” 16.04.2018; „Süddeutsche Zeitung” 9.07.2018; „Handelsblatt”; „Die Zeit” 15.09.2018; „Rzeczpospolita” 31.05.2018). Stosowanie przez Chiny *sharp power* stało się także przedmiotem zainteresowania think tanków, m. in. Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP, Niemcy), Mercator Institute for China Studies (MERICS, Niemcy), Global Public Policy Institute (GPPi, Niemcy), Chatham House (Wielka Brytania), European Parliamentary Research Service (EPRS, Parlament Europejski) oraz Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych (PISM).

Temat *sharp power* łączono najczęściej z innymi przejawami aktywności Pekinu w skali globalnej. Uznawano ją za element całościowej, długoterminowej strategii Chin, na którą składa się wzmocnienie potęgi militarnej, budowa nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki, realizacja Inicjatywy Pasa i Szlaku (Belt & Road Initiative, BRI) i platformy 16+1, poszerzanie strefy wpływów w regionie oraz wzmożona aktywność w procesach globalnego zarządzania. Realizacją założeń wpisujących się w chińską *sharp power* zajmuje się m.in. Departament Zjednoczonego Frontu Pracy Komunistycznej Partii Chin (KPCh), którego zadaniem jest mobilizowanie sieci zagranicznych podmiotów pozornie niezwiązanych z ChRL do promowania chińskiej polityki. Wykorzystywane są również ministerstwa, urzędy, media, think tanki i chińskie ośrodki akademickie.

Przykłady zastosowania chińskiej *sharp power*

Chińskie działania w ramach *sharp power* w państwach UE, USA, a także w Australii i Nowej Zelandii obejmują: aktywność finansowanych lub kierowanych przez władze ChRL mediów, poszukiwanie kanałów wpływu na elity polityczne oraz nawiązywanie z nimi współpracy, zakładanie Instytutów Konfucjusza przy uniwersytetach, zawieranie partnerstw z uczelniami, tworzenie think tanków (szczególnie promujących inicjatywę *BRI*), rozwijanie sieci kontaktów bezpośrednich (*people to people exchange*), organizowanie konferencji, seminariów i innych wydarzeń promujących wizję i narrację chińską, wspieranie ekspertów, naukowców i komentatorów prezentujących w publicznej debacie przychylność wobec polityki Chin.

Jednym z pierwszych państw, w których odnotowano działania Chin o charakterze *sharp power*, była Australia. Według doniesień Australijskiej Organizacji Bezpieczeństwa i Wywiadu (*ASIO*), a także australijskich mediów z końca 2017 r., chiński biznes był największym zagranicznym sponsorem głównych australijskich partii. W reakcji miała miejsce inicjatywa legislacyjna zawierająca propozycję zakazania zagranicznego wsparcia finansowego dla partii politycznych. Ponadto ujawniono przypadki wykupywania przez chińskie media państwowe przestrzeni w mediach australijskich w celu promocji przekazu prochińskiego oraz wpływania przedstawicieli ChRL na chińskich studentów w Australii. Także w Nowej Zelandii debata publiczna na temat nadmiernych wpływów Chin została wywołana

przez raporty służb specjalnych i doniesienia medialne pod koniec 2017 r. Dotyczyły one chińskich ofert współpracy kierowanych do aktywnych lub byłych polityków utrzymujących ścisłe relacje z rządem.

W Niemczech w lipcu i grudniu 2017 r. Federalny Urząd Ochrony Konstytucji RFN (*BfV*) ostrzegał przed aktywnością chińskich służb wywiadowczych na portalach społecznościowych. Sieciowanie odbywało się głównie z wykorzystaniem fałszywych kont na portalu *LinkedIn* w celu nawiązywania relacji z niemieckimi urzędnikami państwowymi, politykami, ekspertami i naukowcami. Zgodnie z informacjami *BfV*, służbom ChRL chodziło o infiltrację parlamentów krajów związkowych, ministerstw i urzędów federalnych Niemiec. Od stycznia do września 2017 r. doszło do prób nawiązania kontaktu z ponad 10 tys. niemieckich użytkowników *LinkedIn*.

Przykładem działań Chin w ramach *sharp power* jest zakładanie w państwach członkowskich UE think tanków specjalizujących się najczęściej w tematyce Inicjatywy Pasa i Szlaku. Mają one za zadanie upowszechniać wiedzę na temat inicjowanych przez Chiny projektów infrastrukturalnych w ramach *BRI* i przedstawiać inicjatywę jako element włączania się Chin w kształtowanie globalnego dobrobytu i wzrostu gospodarczego. Taką misję realizuje np. *New Silk Road Institute* w Czechach i *China-CEE Institute* na Węgrzech. Monitorowaniem i analizą działań ChRL w sferze medialnej i w Internecie w państwach Grupy Wyszehradzkiej zajmuje się od 2017 r. inicjatywa *ChinInfluENCE*.

Wśród narzędzi *sharp power* Chin należy także wymienić Instytuty Konfucjusza (IK), czyli zakładane na zagranicznych uczelniach placówki odpowiedzialne za nauczanie języka mandaryńskiego oraz popularyzację kultury i pozytywnego wizerunku Chin na świecie. Do końca 2017 r. funkcjonowało ich ponad 500. Niektóre uczelnie blokują zakładanie IK ze względu na cenzurowanie przez nie treści niewygodnych dla ChRL. W Polsce istnieje 5 Instytutów przy Uniwersytetach: Gdańskim, Wrocławskim, Jagiellońskim, Opolskim i Adama Mickiewicza w Poznaniu. Plany założenia IK przy Uniwersytecie Warszawskim wywołały sprzeciw – uznano go za potencjalne narzędzie propagandy chińskiego rządu stosującego cenzurę wobec takich tematów, jak: wydarzenia na Placu Tiananmen, represje w Tybecie czy status Tajwanu.

W sferze medialnej w Europie przejawem aktywności Chin jest prasowy dodatek „ChinaWatch” przygotowywany przez chińską gazetę „China Daily”. „ChinaWatch” to licząca 8 stron wkładka umieszczana w europejskich tytułach prasowych (m.in. „The Daily Telegraph”, „Handelsblatt”, „Süddeutsche Zeitung”, „Le Figaro”, „Le Soir”, „De Standaard” i „El Pais”). Choć dodatek opatrzony jest informacją o finansowaniu z zewnątrz, to jednak jest stylizowany na integralną część danej gazety, co zwiększa jego wiarygodność. W „ChinaWatch” zamieszczone są artykuły prezentujące oficjalne stanowiska władz chińskich; ponadto współpraca z podmiotem chińskim stwarza możliwość wpływania na przekaz całościowy danego tytułu prasowego.

Chiny rozbudowują wpływy polityczne w Europie także poprzez inwestycje. W wielu przypadkach przejęcia europejskich firm z innowacyjnych i strategicznych sektorów gospodarki (np. produkcja maszyn, robotyka, energetyka, telekomunikacja) są realizowane przez chińskie podmioty finansowane i kontrolowane przez władze Chin, co jest problematyczne z punktu widzenia bezpieczeństwa państw UE. Intensywność relacji gospodarczych poszczególnych państw europejskich z Chinami jest ponadto często odwrotnie proporcjonalna do ich

zaangażowania w działania wspólnotowe UE w sprawach spornych w agendzie europejsko-chińskiej. Przykładami mogą być stanowiska UE wobec polityki Chin w kwestii praw człowieka i na Morzu Południowochińskim, blokowane w ostatnich latach przez państwa silnie zaangażowane we współpracę gospodarczą z ChRL, np. Węgry, Grecję, Chorwację czy Słowenię. Nawet jeśli nie jest to działanie celowe, Chiny przyczyniają się w ten sposób do polaryzacji w ramach UE i osłabienia jej pozycji w relacjach zewnętrznych.

Ofensywie *sharp power* Chin na zewnątrz towarzyszy zwiększanie kontroli władz nad sferą ideologiczną i wewnętrznym dyskursem publicznym w ChRL, zauważalne po ostatnim XIX zjeździe KPCh. Jako przykład można wymienić zwiększenie kontroli władz nad treściami propagowanymi na uniwersytetach. Zintensyfikowanej kontroli podlegają szczególnie zagraniczne uczelnie i organizacje. W wyniku uchwalenia w 2017 r. ustawy o funkcjonowaniu organizacji pozarządowych (NGO) doszło do poszerzenia zakresu kontroli tych organizacji przez władze ChRL. Definicją NGO objęto większą liczbę podmiotów, w tym niemieckie fundacje polityczne, izby handlu zagranicznego i biuro Federalnego Związku Niemieckiego Przemysłu (*BDI*), funkcjonujące w Chinach. Wszystkie te organizacje musiały dokonać ponownej rejestracji i potrzebowały chińskiej organizacji partnerskiej dla dalszego funkcjonowania. Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja im. Heinricha Bölla i Fundacja im. Róży Luksemburg sprzeciwiły się pisemnie zastosowaniu przepisów nowej ustawy. Kanclerz Angela Merkel w rozmowie z Li Keqiangiem, premierem Chin, podczas niemiecko-chińskich konsultacji międzyrządowych (Berlin, 9.07.2018), zaapelowała o poprawę warunków funkcjonowania niemieckich organizacji pozarządowych w Chinach, szczególnie fundacji politycznych.

Komentarz

Celem działań Chin w ramach *sharp power* jest budowanie globalnego poparcia dla chińskiej polityki w konkretnych kwestiach (np. *BRI*, Morze Południowochińskie) oraz kreowanie pozytywnego wizerunku chińskiego systemu politycznego i gospodarczego jako alternatywy dla modelu zachodniego, opartego na liberalnej demokracji. Stwarza to groźbę legitymizacji chińskiego reżimu niedemokratycznego jako efektywnego w zapewnianiu dobrobytu gospodarczego i stabilności politycznej, z pominięciem takich jego cech, jak: nieuczciwe praktyki w międzynarodowych relacjach gospodarczych, naruszenia praw człowieka, komunistyczny system jednopartyjny, ograniczenia wolności wypowiedzi, poglądów czy wyznania religijnych, rozbudowa potęgi militarnej w regionie.

Wyraźną tendencją w chińskich działaniach w ramach *sharp power* jest pozycjonowanie się Chin jako partnera UE w polityce klimatycznej oraz promowaniu wolnego handlu opartego na regułach WTO w opozycji do protekcjonizmu administracji Donalda Trumpa. Jest to wprawdzie podyktowane sporem handlowym na linii USA-ChRL, jednak za pośredni cel działań Chin można uznać rozbijanie jedności transatlantyckiej i dążenie do osłabiania globalnej pozycji USA.

Chińską *sharp power* należy postrzegać w szerokiej perspektywie uwzględniającej różne płaszczyzny tej aktywności (polityka, media, nauka, think tanki) oraz różne państwa, w których jest ona realizowana (państwa UE, USA, Australia, Nowa Zelandia). Pojedyncze przejawy *sharp power* nie wzbudzają niepokoju – szersza perspektywa ukazuje to zjawisko jako skoordynowaną, długoterminową strategię Pekinu. Dla państw europejskich problemem

jest niewystarczający poziom wiedzy na temat Chin i charakteru ich obecnej aktywności. Jest to spowodowane koncentracją na aspekcie gospodarczym (szczególnie na inicjatywie *BRI*) i szansach płynących ze współpracy z ChRL. Niezbędne jest upowszechnianie eksperckiej wiedzy na temat Chin zarówno w elitach politycznych, jak i w społeczeństwach państw UE.

Dla lepszego zrozumienia działań Chin w ramach *sharp power* konieczna jest ponadto zmiana postrzegania siły państw na arenie międzynarodowej i odejście od jej jednoznacznego podziału na *soft* i *hard power*. Terminologia używana od końca zimnej wojny wydaje się zdezaktualizowana w nowych realiach wojny hybrydowej, cyfryzacji i rozbudowy katalogu narzędzi polityki zagranicznej państw.

W Polsce chińskie działania *sharp power* nie są tak intensywne i wyraźne, jak w Australii, Nowej Zelandii czy niektórych państwach członkowskich UE. Chińscy aktorzy w Polsce koncentrują wysiłek na prezentowaniu Chin jako nowoczesnego państwa, odnoszącego sukces gospodarczy, przyjaznego, współpracującego z partnerami dla obopólnych korzyści i nienarzucającego żadnych warunków. Główny nacisk kładzie się w tych działaniach na promowanie platformy 16+1 i projektu *BRI*. Z punktu widzenia Polski największym zagrożeniem może być rozbudowa chińskich wpływów poprzez inwestycje i projekty infrastrukturalne.

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autora.

Tomasz Morozowski - analityk w Instytucie Zachodnim. Obszary badawcze: niemiecka polityka zagraniczna, globalna rola Niemiec, Niemcy-Chiny-UE, Niemcy i partnerzy globalni - mocarstwa modelujące, cyfryzacja i innowacje w gospodarce niemieckiej.